

ברכת המזון (6)

תמיד לא חסר לנו, ואל יחסר לנו

האי "ואל יחסר לנו", אפשר לפרש ב' אופנים. אפשר מלשון בקשה, ודוגמתו מצינו במודים דרבנן שאומרים "על שהחייטנו וקיימתנו, כן תחיינו ותקיימנו". וכתב האבודרהם כאן דהאי "אל יחסר לנו", בקשה היא, על שם: ולא יחסר לחמו. עוד אפשר לפרש דהאי "ואל יחסר לנו", פירושו שאנו בטוחים שכשם שעד היום לא חסר לנו כמו כן אנו בטוחים אף לעתיד שאל יחסר לנו. ומצינו כעין זה בדברי הגר"א בכיאוורו על משלי (כה, ט"ו) וזה לשונו: אך יש ב' מיני תפילות, אחד שמבקש שהקב"ה יעשה למען רחמיו וחסדיו, כמו שאומרים עד הנה עזרונו רחמך ולא עזבונו חסדיך ואל תטשנו ה' אלוקינו לנצח, כלומר מה שאתה עד הנה עזרונו הוא רחמך, ולא למענינו, ומה שאתה לא עזבונו הוא חסדיך, ולכן אנו בטוחים שאל תטשנו ה' אלוקנו לנצח.

ספר חיים של ברכה על ברכת המזון

פרדס והלב, הכל תלוי ברצון האדם

ליבו של האדם, דומה הוא לפרדס, אדם רואה פרדס ובו עצי פרי עמוסים, נאים למראה וטובים למאכל, והוא תוהה: מהיכן צמח הפרדס? ומשיבים לו הבריות: מן האדמה. לאחר מכן הוא הולך ורואה שדה עזוב, מצמיח קוץ ודרדר ועצי סרק וריקים מתוכן. ואף הם צמחו מן האדמה. מאותה אדמה בדיוק. היתכן? הוא תמה, כיצד זה אותה אדמה, כאן מצמיחה פירות וכאן מעלה קוצים ודרדרים? והתשובה פשוטה וברורה: אותה אדמה היא כאן וכאן, אך תלוי מה זורעים בה: יטעו בה עצי פרי, ויעדרו וינכשו את העשבים השוטים, תצמיח פירות הלולים. לא יזרעו ולא יעדרו ולא ינכשו, יבואו שם קוצים לרוב. וזו כוונה גם כן "פותח את ידך", הקב"ה פותח את ידו הקדושה והרחבה, "ומשביע לכל חי". אבל מה משביע? "רצון", כמו בפרדס גם בלב האדם, הכל תלוי ברצונו של האדם, יטע תורה, אמונה ומצוות, יצמח לתפארת ויגדל כפרי הילולים, יטע הבלי העולם ועוונותיו, חלילה, יגדל פרא, חסר תוכן, כעץ סרק.

כמוצא שלל רב "ברכת המזון"

כי הוא זן ומפרנס לכל, ומטיב לכל

יש כאן שלושה סוגי נתינות, הא' לזון, הב' לפרנס, הג' להטיב, וצריך להבין משמעות כל אחד ואחד מהם. ונראה ד'זן' קאי בנתינת מזון. ו'פרנסה' קאי בנתינת שאר צרכי סיפוק כגון בגדים, כמבואר ברש"י (ב"מ מו. ד"ה ואפרנס) שכתב שכל צורך סיפוק קרי פרנסה. ו'מטיב'

הוא נותן לחם לכל בשר

כתב מרן הגר"ח שליט"א דמה שמדגישים כאן כמה פעמים תיבת "הוא". "הוא" נותן לחם בשר, כי "הוא" אל זן. הטעם בזה משום דמפתח של פרנסה הוא בידו של הקב"ה ולא נמסר ביד שליח, כמבואר במסכת תענית (ב.): אמר רבי יוחנן שלשה מפתחות בידו של הקב"ה שלא נמסרו ביד שליח, אלו הן מפתח של גשמים, מפתח של חיה, ומפתח של תחיית המתים. מפתח של גשמים דכתיב: יפתח ה' לך את אוצרו הטוב את השמים לתת מטר ארצך בעתו... במערבא אמרי אף מפתח של פרנסה דכתיב: פותח את ידך ומשביע לכל חי רצון.

מרן הגר"ח שליט"א

הוא נותן לחם לכל בשר וכו' תמיד לא חסר לנו

הנה בהאי ענינא יש ליתן הדעת בשינוי ההגדרות. שלכל בשר כתב "הוא נותן לחם לכל בשר" כפשוטו, ואילו לגבי מזון האדם דיבר על אי חסרון המזון "תמיד לא חסר לנו", וצריך להבין פשר הגדרה זו. והנראה בזה דהנה שונה האדם בצריכת מזונותיו מכל בעלי חיים, שלעומת כל בעלי החיים שעבורם אין השגת מזונם דאגה אלא ה' נותן את אכלם בעיתם, לעומתם בני אדם אינם רגועים כלל ואינם שלווים כל זמן שאינם יודעים מה יאכלו מחר ולאחר זמן, ולפיכך ברא הקב"ה את מזונותיו של האדם בצורה כזו שאף זמן רב לפני שהם מוכנים לאכילה, רגוע האדם בראותו את גידוליו צומחים והולכים וגדלים שלב אחר שלב, ועל ידי זה דעתו שלווה ורגוע. ואם כן שונה צריכות המזון של האדם משאר בעלי חיים, שלעומת בעלי חיים שכל מה שנצרך להם זה האוכל עצמו, וקודם לשעת האכילה אין להם צורך בו, האדם זקוק לאוכל הרבה קודם, דהיינו שהאדם זקוק לרוגע שגם מחר ולאחר זמן יהיה לו מה לאכול, ולכן בבעלי חיים כתיב "עיני כל אליך ישברו לתת להם את אכלם בעתו", אולם האדם זקוק ל"פותח את ידך ומשביע לכל חי רצון", דהיינו לידו הפתוחה של הקב"ה שתמיד אפשר לקחת ממנה ולאכול. ולפיכך אף הכא תקנו חז"ל "הוא נותן לחם לכל בשר", היינו לבעלי החיים, אולם לאדם "תמיד לא חסר לנו", דהיינו אף שלא בשעת האוכל אינם מרגישים בחוסר.

ספר "חיים של ברכה" על ברכת המזון

זוהי נתינה הכוללת כל שאר הטובות, כגון כלי כסף וכלי זהב ושאר דברים שאינם נצרכים אלא למותרות.
ספר "חיים של ברכה" על ברכת המזון

פותח את ידך

איתא בגמרא (ברכות ד, ב) : כל האומר תהילה לדוד בכל יום שלוש פעמים הרי זה בן העולם הבא. ביאר הפני יהושע: מדוע אנחנו לא עובדים את ה' כראוי? אנחנו עוסקים ראשינו ורובנו בפרנסה, כי בטוחים אנו שהפרנסה באה מהשתדלותנו. אבל אדם האומר "פותח את ידך" שלוש פעמים ביום ומתכוון למה שאומר, יודע הוא שהפרנסה באה מהקדוש ברוך הוא, וכל עבודתו לפרנסתו אינה אלא בגדר השתדלות. וממילא לא ירמה במסחרו והיושר יהיה נר לרגלו. אדם כזה יודע כי מספיקה השתדלות נורמלית של שמונה, תשע שעות ביום. לאחר מכן נשארים לו כארבע עשרה שעות ביממה. מתוכם שבע שעות לשינה, נותרו עוד שבע שעות, שעה וחצי לתפילות, ונשארו חמש שעות וחצי ללמוד תורה, וגם אם יש לו צורך ללכת לבנק וכדומה עדיין נותרו ארבע שעות ברווח ללמוד התורה. ואדם שלומד תורה ברצינות כמה שעות כל יום וגם מקיים את מה שלומד, בודאי שיהיה הוא בן העולם הבא. ובענין פרנסה מן השמים, מסופר על בעל בית הלוי, שפגש פעם באחד מתלמידיו לאחר תקופה ארוכה שלא פגשו. שאל אותו ה"בית הלוי": מה אתה עושה? ענה: אני מנהל עסק, ברוך ה', פרנסה מצויה. לאחר כמה דקות ניגש אליו, ושאלו שוב: מה אתה עושה? אני מנהל עסק, וברוך ה', העסקים משגשגים, חשב שהרב כנראה לא שמע מקודם את דבריו. לאחר כמה דקות שוב ניגש הרב ושאל "מה אתה עושה"? כבר אמרתי מקודם לרב אני מנהל עסק. כן, שמעתי היטב את דבריך, אבל אני שואל אותך מה אתה עושה, ואתה עונה לי מה הקב"ה הוא עושה.... הפרנסה היא משמים והיא מעשה ידיו של הקב"ה. אבל אני שאלתי אותך מה עם הלימוד שלך? מה עם קביעת עיתים לתורה? מה עם היראת שמיים שלך? מה עם תפילותיך?

ומתוך האור "הגדה של פסח"

כאמור פותח את ידך ומשביע לכל חי רצון

בנוסח אשכנז ליתא, י"א הטעם משום שמשנה תיקן ברכת הזן ואילו פסוק זה דוד המלך אמרו, וזה אינו דאם כן כיצד אומרים הפסוק "והוא נותן לחם לכל בשר וכו'", שגם הוא פסוק בתהלים. וביאר הגר"ח שליט"א, טעם הדבר שהוא משום שאין מסיימין ברכה בפסוק, כדאיתא בירושלמי (ברכות פ"א ה"ה): כל הברכות אחר חיתומיהן אין אומרים ברכה פסוק. והוסיף הגר"ח קדמה שבברכת נודה לך מסיימין "ככתוב ואכלת ושבעת וברכת וכו'", שם הוא אומר שמקיים את המצות עשה דאורייתא, ואין זה נקרא שחותם בפסוק.

הלכה: פירוש הברכה המוציא לחם מן הארץ

כתב השו"ע (סימן קסז ס"ב): יברך המוציא לחם מן הארץ. כתב הפסקי תשובות (אות ד'): ובפשטות הדברים נתקן נוסח זה "לחם מן הארץ", ולא דגן או תשואה מן האדמה, עפ"י לשון הפסוק "להוציא לחם מן הארץ" (תהלים קצ), אבל בב"ח ובעו"ס מובא שתיקנו נוסח זה גם עפ"י הגמרא (שבת ל): שעתידה ארץ ישראל שתוציא גלוסקאות וכלי מילת מן הארץ שנאמר: "יהי פיסת בר בארץ" (תהלים עב), לכן דייקו לתקן נוסח הברכה שתכיל גם כוונה שלעתיד לבא יצא לחם מן הארץ, הכוונה לארץ ישראל, ולכן גם תיקנו לומר "המוציא", שיש בו לשון עבר ולשון עתיד, כדי שיכוון המברך שני הכוונות, גם הכוונה הפשוטה על העבר שהוציא לחם מן הארץ וגם על להבא הכוונה הנ"ל. ומכל מקום אם טעה אדם ואמר "מוציא" (בלא ה"ה"א), או שאמר המוציא לחם מן האדמה יצא ידי חובתו, אבל אם אמר המוציא פת מן הארץ לא יצא ידי חובתו.

פסקי תשובות חלק ב'

פתגם: אין מרידות יתר על המתקנות שבגשמיות.

ספר "שמחלה"

חקירה: שאלת גשמים

חלק מהתפילה, ואם לא הזכיר כאילו לא התפלל כלל, או רק חיוב הזכרה, תוספת על התפילה, וגם אם לא הזכיר עדיין התפלל. (הגר"ח סטנסי א: חלק מהתפילה)

ספר "קובץ יסודות וחקירות"

סיפור: רמז ברור

בעיר סלונים נתפנה כסא הרבנות. באו אנשי סלונים לפני רבי איזיל חריף והציעו לו את הרבנות בעירם. היו הולכים ומונים לפניו את שבחיה ותפארתה של סלונים, ובין היתר אמרו לו: קבלה היא בידנו, שבעיר סלונים קבורה בתו של רש"י. אמר להם רבי איזיל: אני רוצה לקוות, שרש"י בעצמו אינו קבור אצלכם.

ספר "חד וחלק" חלק ב'

שבת שלום!

יוצא לאור לרפואה שלימה של דינה בת מרים, רפאל יהודה בן מלכה, אליהו בן מרים, שלמה בן מרים, צדוק בן מרים. לעילוי נשמת של ג'ינט מסעודה בת ג'ולי יעל, לעילוי נשמת שלמה בן מחה, דניאל בן רחל, עמנואל בן ארנסט אברהם, רפאל שלמה בן אסתר.

